

Фармакология и лекарствена токсикология

Учебник за студенти по медицина

Обща фармакология

Специална фармакология

Фармакологични/фармакотерапевтични групи лекарства

Том I

Под редакцията на

Румен Николов и Славина Сурчева

АРБИЛИС

2022

Фармакология и лекарствена токсикология

Учебник за студенти по медицина

Първо издание

© „Арбилис“ ООД, 2022

Под редакцията на проф. д-р Румен Николов, дм и проф. д-р Славина Сурчева, дм

Рецензенти: проф. д-р Красимира С. Якимова, дмн и проф. д-р Иванка Костадинова, дм

Тази книга е обект на авторско право. Всички права са запазени от Издателя.

Изданието в цялост и никаква част от него (текстове, вкл. преводни материали, илюстрации, снимки) не могат да бъдат възпроизвеждани или разпространявани под каквато и да било форма или по какъвто и да било начин (електронен, механичен, фотокопирен, звукозаписен или друг) с използване на налична технология или такава разработена в бъдеще – без изричното писмено съгласие на Издателя.

Становищата, изразени в това издание, са тези на авторите и не отразяват непременно становища или препоръки на издателя.

Издателят е положил всички усилия, за да се гарантира, че информацията, съдържаща се в тази книга, е точна към момента на издаване. Авторите или издателят не носят каквато и да е отговорност за загуби, причинени на всяко лице, което действа или се въздържа от действия в резултат на материала в това издание.

Книгата е предназначена за студенти по медицина, специализанти и докторанти.

ISBN: 978-619-7063-59-2 (Печатно издание)

ISBN: 978-619-7063-60-8 (Електронно издание)

Отпечатано в България
за „Арбилис“ ООД
София, България, 2022 г.

Авторски колектив

проф. г-р Румен Павлов Николов, гм

Ръководител на Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

проф. г-р Славина Кирилова Сурчева, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

доц. г-р Жоржета Стоянова Бочева, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

доц. г-р Цветанка Петрова Дончева, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

доц. г-р Мирослава Георгиева Варадинова, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

доц. г-р Теодора Светославова Ханджиева-Дърленска, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

проф. г-р Павлина Ангелова Гатева, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

проф. г-р Стефка Василева Вълчева-Кузманова, гм

Ръководител на Катедра по фармакология и клинична фармакология и терапия, МФ, МУ-Варна

проф. г-р Люгмил Пейчев Пейчев, гм, мзм

Ръководител на Катедра по фармакология и лекарствена токсикология, ФФ, МУ-Пловдив

доц. г-р Делян Пенев Делев, гм, мзм

Ръководител на Катедра по фармакология и клинична фармакология, МФ, МУ-Пловдив

доц. г-р Илия Димитров Костадинов, гм

Катедра по фармакология и клинична фармакология, МФ, МУ-Пловдив

доц. г-р Галя Цветанова Ставрева, гм

Ръководител на Катедра по фармакология и токсикология, ФФ, МУ-Плевен

доц. г-р Диана Илиева Пендичева-Духленска, гм

Катедра по фармакология, ФФ, МУ-Плевен

доц. г-р Мария Ганева Ганева, гм

Катедра по физиология, патофизиология и фармакология, МФ, Тракийски университет-Стара Загора

доц. Силвия Ганчева Маринова, гм

Катедра по фармакология и клинична фармакология и терапия, МФ, МУ-Варна

зл. ас. г-р Георги Асенов Богданов, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

зл. ас. г-р Люdmил Калистратов Лазаров, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

зл. ас. г-р Милен Христов Христов, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

зл. ас. г-р Калина Николаева Колева, гм

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

ас. г-р Христиан Жан Стайков

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

ас. г-р Светлана Николаева Йовинска

Катедра по фармакология и токсикология, МФ, МУ-София

ст. пр. Василка Николова Георгиева

ДЕОС, МФ, МУ-София

ст. пр. Ивелина Иванова Колева

ДЕОС, МФ, МУ-София

Съдържание

Том I

Използвани съкращения	XVIII
Предговор	XXI
Първа част	
Обща фармакология	1
Предмет и кратък исторически преглед на фармакологията	
<i>Р. Николов</i>	3
Лекарство и лекарствен продукт. Номенклатура на лекарствата. Фармакопея	
<i>Р. Николов</i>	27
Източници за получаване на лекарства	
<i>Р. Николов</i>	33
Етапи в създаването на нови лекарства. Лекарствена регулация	
<i>Р. Николов, С. Сурчева</i>	43
Пътища на приложение на лекарствата	
<i>Л. Лазаров</i>	51
Фармакокинетика на лекарствата	
<i>С. Сурчева</i>	57
Фармакодинамика на лекарствата	
<i>Ц. Петрова, С. Йовинска</i>	81
Фактори, модифициращи фармакокинетиката и фармакодинамиката на лекарствата	
<i>Г. Ставрева</i>	99
Фармакологични ефекти при многократно прилагане на лекарства	
<i>Р. Николов</i>	131
Лекарствени взаимодействия	
<i>И. Костадинов</i>	141

VII

Нежелани реакции на лекарствата <i>Р. Николов</i>	159
Фармакотерапия. Видове лекарствени действия (ефекти) <i>Р. Николов</i>	171
Втора част	
Специална фармакология. Фармакологични/ фармакотерапевтични групи лекарства	175
Фармакология на автономната нервна система	176
Невротрансмисия в автономната нервна система <i>Р. Николов</i>	177
Холиномиметици <i>П. Гатева</i>	193
Холинолитици <i>П. Гатева</i>	205
Лекарства, релаксиращи скелетните мускули (периферни миорелаксанти, централни миорелаксанти и миорелаксанти с директно действие) <i>К. Колева</i>	213
Агреномиметици <i>Р. Николов</i>	227
Агренолитици <i>Р. Николов</i>	237
Фармакологично лечение на глаукома <i>С. Сурчева</i>	249
Фармакология на централната нервна система	254
Невротрансмисия в централната нервна система <i>Р. Николов</i>	255
Общи анестетици <i>Л. Пейчев</i>	261
Седативно-сънотворни лекарства <i>Р. Николов</i>	269
Анксиолитици <i>Д. Пендичева-Духленска</i>	283

Антидепресанти	
<i>К. Колева</i>	301
Антипсихотични лекарства (невролептици)	
<i>Р. Николов</i>	311
Антиманийни лекарства (стабилизатори на настроението)	
<i>Р. Николов</i>	323
Антиепилептични лекарства	
<i>Ст. Вълчева-Кузманова</i>	329
Антипаркинсонови лекарства	
<i>Р. Николов</i>	341
Лекарства, прилагани при деменция	
<i>Х. Стайков</i>	351
Ноотропни лекарства	
<i>Х. Стайков</i>	359
Психостимуланти	
<i>Р. Николов</i>	363
Опиоидни аналгетици	
<i>С. Сурчева</i>	367
Неопиоидни аналгетици	
<i>С. Сурчева</i>	381
Местни анестетици	
<i>Г. Богданов</i>	389
Фармакология на сърдечно-съдовата и отделителната система	400
Антихипертензивни лекарства	
<i>Р. Николов</i>	401
Антиангинозни (антистенокардни) лекарства	
<i>М. Ганева</i>	421
Антиаритмични лекарства	
<i>М. Ганева</i>	435
Лекарства за лечение на сърдечна недостатъчност	
<i>М. Варадинова</i>	449
Антихиперлипидемични лекарства	
<i>Т. Ханджиева-Дърленска</i>	467

Периферни вазодилататори	
<i>Г. Богданов</i>	479
Антимигренозни лекарства	
<i>Г. Богданов</i>	487
Ангиопротектори	
<i>П. Гатева</i>	495
Диуретици	
<i>М. Христов</i>	503
Антидиуретици	
<i>М. Христов</i>	519
Фармакология на кръвосъсирването и кръвотворенето	524
Коагуланти	
<i>Д. Делев</i>	525
Антикоагуланти	
<i>М. Христов</i>	533
Фибринолитици	
<i>Г. Ставрева</i>	543
Тромбоцитни антиагреганти	
<i>Г. Ставрева</i>	549
Антианемични лекарства	
<i>Д. Делев</i>	557
Хемопоетични растежни фактори	
<i>Д. Делев</i>	567
Фармакология на дихателната система	570
Антиастматични лекарства	
<i>Р. Николов</i>	571
Лекарствени средства за лечение на кашлица	
<i>Ц. Петрова, С. Йовинска</i>	583
H ₁ -рецепторни антагонисти	
<i>К. Колева</i>	593
Стабилизатори на мастоцитната мембрана	
<i>М. Христов</i>	601

Фармакология на храносмилателната система	604
Антиулкусни лекарства	
<i>Р. Николов</i>	605
Антиеметични лекарства	
<i>Р. Николов</i>	617
Прокинетици (стимуланти на перисталтиката)	
<i>Л. Пейчев</i>	625
Лаксативни лекарства	
<i>И. Костадинов</i>	629
Антидиарични лекарства	
<i>Р. Николов</i>	639
Спазмолитици. Стомашно-чревни спазмолитици	
<i>Г. Богданов</i>	645
Лекарства за лечение на възпалителни чревни заболявания	
<i>И. Костадинов</i>	651
Хепатопротектори	
<i>К. Колева</i>	657
Лекарства, повлияващи жлъчната секреция (жлъчкогонни средства)	
<i>Р. Николов</i>	663
Панкреатични ензимни лекарства	
<i>Р. Николов</i>	667
Лекарства, прилагани при затлъстяване	
<i>Т. Ханджиева-Дърленска</i>	669
Фармакология на ендокринната и половата система	676
Хормони на хипоталамуса и хипофизата	
<i>С. Йовинска</i>	677
Тиреоидни хормони. Антитиреоидни лекарства	
<i>Т. Ханджиева-Дърленска</i>	689
Глюкокортикоиди	
<i>С. Сурчева</i>	695

Минералкортикоиди	
<i>С. Сурчева</i>	707
Антидиабетични лекарства	
<i>Ст. Вълчева-Кузманова</i>	713
Естрогени и прогестини	
<i>П. Гатева</i>	729
Хормонални контрацептиви	
<i>П. Гатева</i>	745
Лекарства, действащи върху матката	
<i>Р. Николов</i>	757
Андрогени и антиандрогени. Анаболни стероиди	
<i>Л. Лазаров</i>	763
Лекарства, прилагани при еректилна дисфункция	
<i>Л. Лазаров</i>	769
Лекарства, повлияващи костния метаболизъм	
<i>С. Сурчева</i>	773
Противомикробна и противотуморна химиотерапия	782
Основни принципи на противомикробната химиотерапия	
<i>Р. Николов</i>	783
Пеницилини	
<i>Г. Ставрева</i>	791
Цефалоспорици. Протектирани цефалоспорици	
<i>Ст. Вълчева-Кузманова</i>	803
Карбапенеми	
<i>Р. Николов</i>	813
Монобактами	
<i>Р. Николов</i>	817
Гликопептидни, липогликопептидни и липопептидни антибиотици	
<i>Р. Николов</i>	819
Полимиксини	
<i>Г. Богданов</i>	827

Рифамицини	
<i>Р. Николов</i>	831
Аминогликозиди	
<i>Т. Ханджиева-Дърленска</i>	835
Тетрациклини	
<i>Р. Николов</i>	841
Макролиди и кетолиди	
<i>С. Сурчева</i>	849
Линкозамиди	
<i>Р. Николов</i>	857
Амфениколи	
<i>Р. Николов</i>	861
Стрептограмини	
<i>С. Сурчева</i>	865
Оксазолидинони	
<i>Р. Николов</i>	869
Плевромутилини	
<i>Г. Ставрева</i>	873
Сулфонамиди	
<i>Т. Ханджиева-Дърленска</i>	877
Хинолони и флуорохинолони	
<i>Р. Николов</i>	883
Противотуберкулозни лекарства	
<i>М. Христов</i>	891
Противовирусни лекарства	
<i>М. Христов</i>	901
Антимикотични лекарства	
<i>Ж. Бочева</i>	913
Антипротозойни лекарства	
<i>М. Христов</i>	923
Антихелминтни лекарства	
<i>С. Йовинска</i>	935

Антисептици и дезинфектанти	
<i>Х. Стайков, К. Колева</i>	945
Противотуморни лекарства	
<i>С. Сурчева</i>	959
Лекарства, използвани за поддържаща терапия на пациенти с онкологични заболявания	
<i>С. Сурчева</i>	979
Лекарства, повлияващи възпалението и имунитета	986
Нестероидни противовъзпалителни лекарства	
<i>Р. Николов</i>	987
Антиревматоидни лекарства	
<i>М. Христов</i>	1003
Антиподагрозни лекарства	
<i>С. Сурчева</i>	1013
Лекарства, потискащи имунната система (имуносупресори)	
<i>С. Ганчева</i>	1021
Лекарства, стимулиращи имунната система (имуностимуланти)	
<i>С. Ганчева</i>	1029
Нутриенти	1036
Водноразтворими витамини	
<i>С. Йовинска</i>	1037
Масноразтворими витамини	
<i>Г. Богданов</i>	1053
Инфузионни разтвори	
<i>Р. Николов</i>	1063
Трета част	
Рецепта и основни познания за лекарствените форми	1071
Рецепта. История, значение и структура на рецептата	
<i>Р. Николов, И. Колева, В. Николова</i>	1073
Рецептурни бланки	
<i>Р. Николов</i>	1079

Принципи при предписване на лекарства	
<i>Р. Николов</i>	1083
Основни рецептурни означения и съкращения	
<i>Р. Николов</i>	1087
Лекарствени форми	
<i>Р. Николов</i>	1091
Изчисляване на дозата в различни лекарствени форми	
<i>Р. Николов</i>	1117
Четвърта част	
Лекарствена токсикология	1119
Основни принципи на лечение на острите отравяния	
<i>Л. Пейчев</i>	1121
Антидоти	
<i>Р. Николов</i>	1127
Понятие за токсигром. Основни токсигроми	
<i>Р. Николов</i>	1133
Отравяне със седативно-сънотворни лекарства	
<i>Р. Николов</i>	1143
Отравяне с антипсихотични лекарства	
<i>Р. Николов</i>	1149
Отравяне с антидепресанти	
<i>Р. Николов</i>	1153
Отравяне с опиоиди	
<i>С. Сурчева</i>	1159
Отравяне със салицилати	
<i>С. Сурчева</i>	1165
Отравяне с парацетамол	
<i>С. Сурчева</i>	1169
Отравяне с холиномиметици	
<i>Р. Николов</i>	1173
Отравяне с антихолинергични лекарства	
<i>Р. Николов</i>	1177

Отравяне със симпатомиметици <i>К. Колева, С. Сурчева</i>	1179
Отравяне с бета-блокери <i>М. Христов, С. Сурчева</i>	1185
Отравяне с дигиталисови гликозиди <i>М. Варадинова</i>	1187
Остро отравяне с калциеви антагонисти и клонидиноподобни лекарства <i>Р. Николов</i>	1193
Отравяне с метилксантини <i>Р. Николов</i>	1197
Отравяне с препарати на желязото <i>Р. Николов</i>	1201
Библиография	1205